

1940-1941. Temps de contradiccions

Des del 1940, es va intensificar amb especial força la contradicció dels bons, com l'anomenava sant Josep maria utilitzant paraules de Santa Teresa de Jesús. Escolteu el capítol “VII. 1940-1941. Temps de contradiccions” del llibre “Escrivà de Balaguer a Catalunya, 1913-1974” de Josep Masabeu.

03/03/2023

Escolta la lectura del capítol
(00:39:32)

Disponible també a [ivoox](#) i [iTunes](#)

VII. 1940-1941. TEMPS DE CONTRADICCIONS

La contradicció dels bons

Ja des dels primers anys de la fundació de l'Opus Dei, el Senyor va permetre que la novetat d'aquest fenomen pastoral nascut a l'Església provoqués en alguns ambients eclesiàstics recels i incomprensions. Des del 1940, es va intensificar amb especial força **la contradicció dels bons**^[1], com l'anomenava sant Josepmaria utilitzant paraules de Santa Teresa de Jesús.

En acabar la guerra, sant Josepmaria va impulsar una nova seu a Madrid

per desenvolupar l'apostolat de l'Opus Dei, ja que l'Academia DYA havia quedat destrossada pels bombardejos. Les portes de la Residència Jenner, com es deia el centre, estaven obertes a tothom i molts estudiants sovintejaven la sala d'estudi i les activitats que s'hi organitzaven. Molta gent convidava els seus amics i l'ambient era plàcid i tranquil. Però aviat alguns van mostrar certa resistència a participar dels mitjans de formació cristiana. Començaren algunes crítiques lleus, aïllades, de poca importància sobre la residència; fins que les xafarderies i rumors agafaren més força: per la universitat se sentia que a Jenner es feien coses rares, que a la capella hi havia signes cabalístics i masònics, creus sense crucificat... L'arrel de tot això eren estudiants que, en veure els símbols litúrgics que decoraven l'oratori o una creu sense crucifix, la seva imaginació fabricava elucubracions sense més problema.

Però això no va quedar aquí. Arribaren a sant Josepmaria autèntiques calúmnies que es propalaven contra l'Opus Dei i no procedien precisament d'estudiants universitaris, sinó de persones d'Església, madures i responsables. Aquelles crítiques aïllades havien donat pas a d'altres de més clamoroses, que aviat van degenerar en una campanya organitzada i sistemàtica que arribà a altres ciutats.

Es presentava falsament els membres de l'Opus Dei com a promotors d'una exaltació del laïcat que provocava la disminució de vocacions consagrades i sacerdotals, que conduiria a la destrucció de l'estat religiós. D'aquí es va passar a diverses falsedats, no només amb insinuacions velades, sinó fins i tot amb atacs oberts, de vegades des de la trona, i amb visites als pares dels membres de l'Opus Dei -la major part

joves estudiants, per aquella època-
per advertir-los del greu perill
d'excomunió i fins de condemnaió
eterna -així els ho deien- que corrien
els seus fills, si continuaven per
aquest camí.

En el fons es tractava de no
comprendre la crida universal a la
santedat, que el Senyor ha adreçat a
tots els cristians^[2]. Algunes de les
persones -sens dubte de bona fe, però
amb una gran dosi d'ignorància-
sostenien fermament que difondre
entre els fidels corrents que podien
assolir la santedat cadascú en el seu
propi estat, sense haver d'apartar-se
del món, sense entrar en un convent
o en un seminari, era una doctrina
perillosa i fins i tot herètica. D'altres,
de menys bona fe, es feien ressò de
bon grat d'aquestes calúmnies pel
seu odi a l'Església o la seva
mentalitat exclusivista.

Sant Josepmaria patia profundament amb aquesta campanya en silenci, perdonant, i mantenint la pau i la serenor, que és el que transmetia als membres de l'Opus Dei. Álvaro del Portillo recordava: *Per parlar d'aquesta i d'altres persecucions que van seguir, [el Pare] va utilitzar sempre una frase de Santa Teresa: **la contradicció dels bons**, i va aplicar als perseguïdors l'evangèlic 'obsequium se praestare Deo' (Io 16,2), 'pensant que agradaven Déu'. Considerava les contrarietats com una ocasió per purificar-se i, en veure que procedien de persones que pertanyien a antigues i glorioses institucions de l'Església, afirmava que Déu volia servir-se d'un **bisturí de plati**^[3].*

El Senyor va permetre que **la contradicció dels bons** tingués especial virulència a Barcelona. Tot i que els membres de l'Opus Dei no superaven la mitja dotzena

d'estudiants de primers anys de carrera, no van faltar els qui, amb gran autoritat, ben organitzats, i amb tots els mitjans al seu abast, es van entestar a destruir el que els semblava que havia vingut a fer-los ombra. De la nit al dia, es van veure marcats com a heretges a la vora de l'excomunió *que no podia trigar a arribar*^[4].

Novena a la Immaculada de 1940

Amb la fi de la Guerra Civil, van renéixer arreu la pietat cristiana i les manifestacions religioses, amb una clara intenció de restaurar i recuperar el catolicisme en la societat. Així, van ressorgir les Congregacions Marianes que dirigien els jesuïtes a les principals capitals d'Espanya. A Barcelona el seu director era el pare Manuel Maria Vergés^[5], gran predicador, home ple de zel per la bona marxa de la congregació. No s'organitzaven a la

ciutat actes religiosos d'importància sense que, d'alguna manera, hi participessin oficialment els congregants.

Un dels esdeveniments amb més d'èxit era la novena solemne a la Immaculada, que començava el 30 de novembre i acabava el 8 de desembre. El 1940, el pare Vergés va anunciar que aquell any vindria un predicador especial de Madrid, el pare Ángel Carrillo de Albornoz^[6]. Prometia ser un succés memorable, encara que no insòlit, ja que en col·legis, convents i parròquies de tot Espanya se celebrava la novena, i s'hi convidaven oradors de molta anomenada.

Aquell curs els actes van tenir lloc a l'església del Sagrat Cor, del carrer de Casp 27, on tenia la seu la Congregació Mariana. Ja en la primera trobada de la novena, el pare Carrillo va esmentar diverses

frases de *Camino* fora de context. Així ho va fer els dies següents, tot destacant allò que considerava no conforme amb la doctrina cristiana, i prevenia els joves congregants contra el que va qualificar com a *nova heretgia* que s'estava estenent entre la joventut.

Entre el nombrós grup d'estudiants que assistien a la novena hi havia en Rafael Escolà^[7], que estudiava Enginyeria Industrial i que havia demanat l'admissió a l'Opus Dei dos mesos abans, i el seu amic, en Joan Baptista Torelló, que encara no en formava part.

Es van començar a propalar tota mena de calúmnies: celebració de pràctiques misterioses o esotèriques per entabanar els joves; cultiu de la mentida i el secret per encobrir els veritables fins de poder temporal; pretensió de ser religiosos sense dir-ho ni portar hàbit o distintiu; i,

sobretot, l'heretgia de difondre la recerca de la perfecció cristiana enmig del món.

Álvaro del Portillo explica així aquells esdeveniments: *La campanya calumniosa va partir d'un jesuïta que en aquell moment era molt influent dins i fora de la Companyia, però que, anys després, abandonà l'estat religiós i va acabar apostatant de l'Església. El Pare va intentar, des del primer moment, fer-li comprendre la naturalesa del nostre treball, el va perdonar de tot cor i va procurar després ajudar-lo a través de membres de l'Obra, quan estava fora de l'Església*^[8].

Les crítiques a Camí

A partir d'aquell moment, el pare Vergés va començar a citar alguns punts de *Camí*, titllant-los d'*escandalosos*; i també va intentar advertir de la seva pernició a molts dels congregants i a les seves

famílies. En Laureà López Rodó^[9] explica: *El mes següent, gener de 1941, el diumenge en què va tenir lloc l'acte de congregació (crec que era el tercer diumenge de mes) [19 de gener de 1941] el director de la Congregació Mariana [el pare Vergés] va pujar a la trona i va atacar l'Obra i Camí. Recordo que sobre aquest llibre el pare Vergés va dir: Llàstima que no tingui dues màximes més perquè així serien 'les mil i una'!*

Tot i que només érem mitja dotzena a Barcelona els que havíem demanat l'admissió a l'Obra (en Rafael Termes, en Rafael Escolà, en Paco Rodón, en Raimon Pàniker, en Ramon Guardans i jo) el soroll que es va organitzar va ser molt gran. El tema de l'Obra era el tema de conversa del dia^[10].

Durant dues o tres setmanes, uns joves van muntar guàrdia permanent davant del Palau per esbrinar qui entrava i sortia del lloc. Després, van

procedir a expulsar de la Congregació les persones de les quals sospitaven que pertanyien a l'Opus Dei.

També van expulsar l'Alfons Balcells, que no era de l'Opus Dei, però el consideraven el responsable, ja que el Palau estava llogat a nom seu. Així explica el seu testimoni personal:

Va ser un diumenge del mes de febrer d'aquell any 1941. Pel que recorda el meu germà, en Santiago^[11], que estava present en l'acte i ha procurat contrastar la informació en diverses fonts, va ser probablement el diumenge 16. A dos quarts de deu del matí, diversos centenars de congregants s'esperaven ja en la capella del col·legi de Casp, disposats a assistir a l'acte setmanal de la Congregació Mariana.

Algú em va tocar per l'esquena i em va dir: - Et crida el pare director.

Estranyat, vaig sortir al rebedor de la capella, on estava, en efecte, el pare Manuel Maria Vergés. Em va dir molt poques paraules, tallants i en veu alta, de manera que les van sentir els que en aquell moment entraven a la capella:

- Quedes expulsat de la Congregació.

Jo no sospitava ni de lluny una cosa com aquella. No em feia càrrec de què passava, i vaig intentar contestar:

- Pare, pare... No ho entenc.

Ell va repetir:

- Quedes expulsat de la Congregació, per traïdor i per judes a la Congregació!

Em va assenyalar la porta. I me'n vaig anar^[12].

L'enrenou que va produir aquesta campanya a Barcelona és fàcilment imaginable, sobretot tenint en

compte que les famílies dels afectats tenien en gran consideració les persones que propalaven tals notícies.

De seguida van visitar la meua família -recorda en Rafael Escolà- per explicar-los que l'Obra era 'una heretgia molt perillosa', a nosaltres 'ens anaven enredant a poc a poc', el Pare 'era diabòlic', se'ns prohibia la confessió; per fer oració ens qualificaven d' 'il·luministes', també practicàvem 'ritus inventats'. Els meus germans van intentar dissuadir-me del que deien una 'ofuscació' meua, i tots van passar anys molt dolents fins que, a poc a poc, la veritat es va anar obrint pas^[13].

Una calúmnia inversemblant

Una de les calúmnies que més es va ventilar està relacionada amb la creu de fusta que s'havia posat a l'habitació del Palau que més

endavant seria l'oratori. Així ho recorda don Álvaro:

A Barcelona, al pis que en deiem El Palau, situat al carrer Balmes, hi havia una creu de fusta bastant gran. Algunes persones van començar a propalar que fèiem sacrificis humans, que crucificàvem la gent. Sembla mentida que pugui pensar-se una cosa així! Però ho van dir.

S'escandalitzaven que en els nostres oratoris hi hagués una creu de fusta, quan sabien que a les relíquies de la Santa Creu se'ls concedeix la mateixa veneració que a Crist i se'ls tributa culte d'adoració, i que en tants llocs existeix el que a nosaltres ens retreien: una creu nua, sola, sense crucifix.

Llavors el Pare va indicar que es canviés aquella creu per una altra de més petita, en què no hi cabés ni un nen acabat de néixer, perquè s'adonessin que mentien. Però la creu

*no podíem treure-la, perquè és
quelcom essencial en la nostra vida, i
una crida constant de Déu nostre
Senyor*^[14].

En José Luis Múzquiz recorda unes paraules d'en Barto Roig^[15]: *deia que 'la primera notícia que vaig tenir de l'Obra va ser a l'Escola d'Enginyers: que hi havia uns estudiants que feien uns ritus sagnants en una creu de fusta, al carrer Balmes'. Quan el Pare ho va saber, va fer que es guardés aquesta creu per més endavant -o per a un altre oratori-, i que s'hi posés una creu molt petita: Així no podran dir, afegia en broma, que ens crucifiquem, perquè no hi cabem*^[16].

L'aprovació diocesana de l'Opus Dei. 19 de març de 1941

Davant la gravetat de les calúmnies, el bisbe de Madrid-Alcalá, don Leopoldo Eijo y Garay^[17], va decidir intervenir-hi. A més de testificar la

falsedat de totes aquelles acusacions, va jutjar absolutament necessari que ell mateix, com a bisbe de la diòcesi on l'Opus Dei havia nascut, havia d'atorgar-li una aprovació *in scriptis*, per escrit. Ja des del principi, sant Josepmaria tenia l'aprovació oral del bisbe de Madrid, a qui informava regularment a través del Vicari General, don Francisco Morán^[18].

Va demanar a sant Josepmaria que presentés la sol·licitud amb la documentació annexa necessària. Sant Josepmaria va acollir la decisió episcopal amb agraïment, però va fer veure al bisbe que es tractava d'una aprovació transitòria, provisional: sabia, com a bon canonista, que l'Opus Dei havia de créixer i madurar abans de trobar el seu propi camí jurídic, que no existia en la legislació d'aquell moment. Havia escrit el 21 de juny de 1940: ***estem en el greu problema d'encaixar l'Opus Dei en el Dret Canònic***^[19].

Després de canviar impressions amb experts, va arribar a la conclusió que l'única solució viable en aquells moments -la menys inadequada a la realitat teològica de l'Opus Dei- era la de Pia Unió, d'acord amb el cànon 708 del Codi de Dret Canònic llavors vigent, que establia que els fidels podien associar-se per a obres de pietat i caritat.

El cardenal José María Bueno Monreal^[20], recordava les converses que va tenir amb sant Josepmaria per aquella època, en qualitat de fiscal diocesà:

Conversant amb Josepmaria em va quedar claríssim que l'Opus Dei no era de cap manera una congregació religiosa. Josepmaria no va pensar mai d'anar per aquesta via: manifestament la rebutjava i no ho va intentar de cap manera. Per tant, si no era, ni podia ser una congregació religiosa, l'únic camí jurídic obert en

l'ordenació canònica del moment era el de les associacions de seglars. Entre aquestes associacions, també estava clar que l'Opus Dei no podia ser un orde tercer, ni una confraria o germandat de culte; per això només quedava la possibilitat que es constituís com a Pia Unió^[21].

El 14 de febrer de 1941, sant Josepmaria va presentar la sol·licitud d'aprovació al bisbe de Madrid-Alcalá.

El decret d'aprovació de l'Opus Dei com a Pia Unió va ser signat per Mons. Leopoldo Eijo y Garay el 24 de març de 1941, però va voler datar el document en la festa de Sant Josep, Patró de l'Opus Dei i sant del seu fundador, com una mostra més del seu afecte.

A més de la fórmula ritual, va afegir-hi algunes paraules que testimonien el seu afecte i estímul cap a l'Opus Dei: *I demanem a Déu Nostre Senyor,*

per intercessió de Sant Josep, en la data del qual tenim la satisfacció d'aprovar canònicament tan important Obra de zel, que concedeixi que no es malmeti cap dels grans fruits que n'esperem^[22].

El 28 de novembre de 1982, quan l'Opus Dei va ser erigit pel papa sant Joan Pau II com a prelatura personal, Mons. Álvaro del Portillo recordà aquest moment:

Cap al 1940-41, el Senyor va permetre una contradicció tremenda contra l'Opus Dei. El bisbe de Madrid, don Leopoldo Eijo y Garay, seguia pas a pas la vida i el desenvolupament de l'Obra, perquè el nostre Pare volia que li 'prengués el pols' constantment. Enmig d'aquelles penoses circumstàncies, va determinar donar-nos la primera aprovació diocesana, per veure si així es feia callar aquesta persecució.

En aquells dies havia mort l'arquebisbe de Toledo, cardenal primat d'Espanya, i el candidat més probable per succeir-lo era precisament el bisbe de Madrid. El nostre Pare va pensar: si es posa de la nostra part, s'ha acabat..., perquè els qui atacaven eren persones amb moltes influències.

*Per això, amb lleialtat, va parlar a don Leopoldo: **Senyor bisbe, deixi'ns, no ens ajudi; no s'adona que s'hi juga la mitra de Toledo?** I don Leopoldo li va contestar: *Josepmaria, el que m'hi jugo és l'ànima*^[23].*

A Barcelona van rebre un telegrama de sant Josepmaria comunicant la notícia: **Aprovat. Mariano**^[24].

La reacció de sant Josepmaria

Però la contradicció continuà. Aviat es va afegir el repartiment de fulls en cercles eclesiàstics, pamflets anònims

plens d'acusacions falses a la persona del Fundador i a l'Obra.

Ens insultaven des de les trones i confessionaris -explicava sant Josepmaria el 1967-. ***En un col·legi de monges van arribar a cremar Camino davant les alumnes, com si es tractés d'un llibre herètic. Fou una persecució violentíssima***^[25].

La reacció de sant Josepmaria va ser sobrenatural i heroica. En primer lloc es va preocupar que en aquests moments no faltés als de l'Opus Dei de Barcelona la seva assistència, amb el seu afecte paternal i l'encoratjament per mantenir-se fidels a l'esperit fundacional.

En tota aquesta temporada -recorda en José Luis Múzquiz-, *l'amor del Pare als seus fills va fer que disposés que els escrivíssim cada dia una carta des de Madrid, així podrien sentir el caliu de família*^[26].

Però en aquells moments d'incomprensió també es donaren reaccions sorprenents. En Laureà López Rodó explica que *el dia de Sant Josep de l'any 41 va demanar l'admissió a l'Opus Dei en Joan Baptista Torelló. Poc després el Pare ens va dir que no es parlés a ningú més a Barcelona de la seva possible vocació a l'Obra, durant un temps prudencial, fins a nou avís. Però el Senyor ens va regalar una altra vocació, crec que el dia de la Mare de Déu de Montserrat (27 d'abril) d'aquell any: la d'en Jordi Brosa^[27]. No li vàrem parlar nosaltres. Preguntà què era exactament l'Opus Dei. Se li va explicar fil per randa i va demanar l'admissió^[28].*

Per a alguns, la situació se'ls va fer especialment dura. És el cas d'en Joan Baptista Torelló. Tenia dos germans religiosos i la seva mare era vídua. Per això, per tal de sostenir econòmicament la família, feia

compatible els seus estudis de medicina amb el treball com a professor de matemàtiques en el col·legi de l'orde a la qual pertanyien els seus germans. Doncs bé, va ser expulsat de la congregació i va perdre la feina a l'escola.

Durant aquest període d'aldarulls i calúmnies, sant Josepmaria mantenia com a principal preocupació que no es faltés mai a la caritat. Es va imposar a si mateix un silenci heroic que va durar molts anys **-perdonar, callar, pregar, treballar, somriure-**^[29], i va demanar als de Barcelona que no parlessin del tema ni tan sols entre ells.

Acabava d'arribar a Lleida per donar una tanda d'exercicis espirituals als sacerdots de la diòcesi, com explicarem en el capítol següent, quan l'Álvaro del Portillo li va comunicar alguna nova dada sobre

les contradiccions a Barcelona.
Immediatament -era el 20 d'abril de 1941-, sant Josepmaria va enviar per carta les instruccions sobre la manera de comportar aquesta tribulació, donant l'encàrrec especial a l'Álvaro perquè ho comunicés als del Palau:

Jo no els escric: fes-ho tu, i digues-los que estiguin molt contents i agraïts al Senyor, i que no se'ls escapi ni una paraula, ni un pensament! mancat de caritat: que estiguin segurs que Jesús farà grans i bones coses, per a la seva glòria, a Barcelona, si portem això com Ell vol.

I li donava un encàrrec molt concret per a la seva mare, la senyora Dolores, que estava malalta i de fet moriria dos dies després:

Procura que l'Àvia ofereixi els dolors de la seva malaltia per les meves intencions, que no són

altres que demanar al Senyor que ens escurci aquests treballs -si és la seva Voluntat-, i que, mentre durin, ens doni alegria i sentit sobrenatural i molta caritat per portar-los endavant^[30].

El 2 de maig del 1941 escrivia als de Barcelona, per confortar-los:

Jesús beneeixi els meus fills i me'ls guardi.

Estimadíssims: estem d'enhonorabona, perquè el Senyor ens tracta de manera divina.

Què us diré? Que estigueu contents, spe gaudentes!: que patiu, plens de caritat, sense que de la vostra boca surti mai ni una paraula molesta per a ningú, in tribulatione patientes!: que us ompliu d'esperit d'oració, orationi instantes!

Fills: ja s'albira l'aurora, i quanta collita, en aquesta beneïda Barcelona, amb el nou dia!

Sigueu fidels. Us beneïxo. Una abraçada del vostre Pare. Visiteu de part meva la Mare de Déu de la Mercè.

Mariano^[31]

Es va alegrar molt quan en Rafael Termes, que era el director del Palau, li digué per escrit: *estigui tranquil, Pare, que aquí no tenim ni un pensament de falta de caritat*^[32].

Les seves cartes suposaven una injecció d'optimisme. El 6 de maig escriu a en Rafael Termes: ***No us preocupeu de fer ara proselitisme***^[33]: ***deixeu obrar Déu: en canvi, creixeu-me vosaltres cap endins, amb més amor cada dia a la Santa Església Romana***^[34].

Una carta molt explicativa

En José Orlandis^[35] va passar uns dies a Barcelona perquè tenia al seu pare convalescent en un hospital, i va escriure a sant Josepmaria el 21 de maig de 1941 descrivint vivament el comportament de la gent de l'Opus Dei i les angoixes sembrades en el si de les famílies:

Viuen allò que escrivia vostè des de Lleida que prohibia fins els pensaments mancats de caritat. I, en referir-se a aquells que més directament han actuat contra l'Obra -que els han expulsat de la Congregació, que han fet que se'ls hagi assenyalat en públic com a maçons o cosa semblant i que, en alguns casos, les seves mateixes mares i germans els plorin com a heretges que caminen infal·liblement cap a la seva perdició-, en referir-se a aquests Pares, com li deia, parlen d'ells amb afecte, que en la veu es nota que no té res de fingit, i disculpen el seu procedir dient que

obren moguts pel seu zel i persuadits que el que fan està ben fet.

I el que li dic que els mateixos de la seva família els tinguin per heretges no és una exageració. Rafael Escolà està patint enormement. 'Saps el que és -em deia ahir- el que a casa la meva mare i els meus cinc germans em mirin com un heretge que va cap a la seva perdició? En tot el dia no em treuen els ulls de sobre i proven d'estudiar fins i tot els meus menors moviments: tot en mi els sembla sospitós: si em veiessin trist, dirien: és natural, estàs trist perquè t'adones del mal camí que portes; com que em veuen ple d'alegria i pau, troben això molt pitjor: ja no té remei -diuen-, no hi ha esperances que retrocedeixi, el mal ha arrelat en ell i ja deu ser un heretge empedreït; i la meva mare no pot parlar-me ni veure'm sense que se li omplin els ulls de llàgrimes; i sobretot s'ha interposat entre nosaltres una mena de gel...' I la

reacció de Rafael davant el dolor és senzillament admirable: 'Sóc feliç de poder-ho oferir a Déu per l'Obra, i això fa que enmig d'aquestes proves senti una alegria molt gran que el Senyor permeti que pateixi una mica per Ell'.

I aquest mateix esperit d'en Rafael és el que tenen tots^[36].

Algunes persones es van dirigir al bisbe per aclarir els equívocs, com la mare d'en Rafael Escolà, que explica: Essent bisbe administrador apostòlic de Barcelona Mons. Miguel de los Santos Díaz Gómara, el va visitar la meva mare a qui uns jesuïtes l'havien alarmat amb calúmnies sobre l'"heretgia" en què jo m'havia ficat. Don Miquel de los Santos li va dir que ell coneixia bé Josepmaria Escrivà, i que podia estar tranquil·la, ja que tot el que ell fes havia de ser bo^[37].

I recorda en Rafael Termes que sant Josepmaria m'encarregà que anés,

amb un altre, a visitar el bisbe administrador apostòlic per veure si, amb la seva intervenció, era possible evitar aquella falta de caritat entre catòlics^[38].

La Missa de Mn. Pascual Galindo a can Serra. Rambla Catalunya 126

En Laureà López Rodó explica una anècdota que pot il·lustrar l'atmosfera que es respirava aquells dies en els cercles eclesiàstics i conventuals. El protagonista és Mn. Pascual Galindo Romeo, el sacerdot amic d'en José María Albareda, aquell que els va enviar a Madrid el 1937 les adreces dels guies per passar els Pirineus.

Recordo que en una ocasió Mn. Pascual Galindo, sacerdot amic del Pare, va anar a Barcelona i va estar veient-nos al Palau. Ens va insistir que anéssim l'endemà a la santa Missa que ell celebraria en un col·legi de

monges situat a la cantonada de la Diagonal i la Rambla de Catalunya.

Assistirem a la Missa i combregàrem (la qual cosa llavors era molt poc freqüent). La superiora i alguna altra monja allà present van quedar molt 'edificades' i ens van convidar a esmorzar amb Mn. Pascual Galindo. En ple esmorzar Mn. Pascual va dir a la superiora: 'aquests són els heretges per la conversió dels quals em va demanar vostè que oferís la Missa'. La pobra monja per poc no es desmaia: li havien fet creure que érem una legió nombrosíssima de veritables heretges i es va trobar que érem uns pocs estudiants normals i corrents que assistíem a Missa amb devoció i combregàvem^[39].

Va ser a l'edifici de can Serra, del qual se'n conserva una part, que va projectar l'arquitecte Puig i Cadafalch^[40], on tenien un col·legi les religioses de la Companyia de Santa

Teresa de Jesús (Teresianes)
fundades per sant Enric d'Ossó^[41].
Actualment aquest edifici és la seu de
la Diputació de Barcelona, a la
Rambla Catalunya 126.

L'autoritat civil

En aquell període de postguerra es
barrejaven confusament i
perillosament les creences religioses
amb l'exercici de les llibertats civils.
L'1 de març de 1940 havia estat
promulgada a Espanya una llei sobre
la repressió de la maçoneria i el
comunisme. Sant Josepmaria havia
estat acusat de maçó i els que havien
propalat les falsedats havien
convençut el governador civil de
Barcelona, l'Antonio Correa
Véglison^[42], perquè el detingués si
s'atrevia a anar a Barcelona.

*Un dia a mitjan abril [1941] -escriu
l'Alfons Balcells- va arribar al Palau
una ordre des de la seu del
governador provincial. Havia de*

comparèixer al Gobierno Civil el representant legal d'aquella organització o, en el seu defecte, el titular de l'immoble, per respondre d'acusacions que els havien arribat.

Em trucà en Rafael Termes -director, des de feia unes setmanes, del Palau- i m'explicà que el governador civil reclamava el cap d'algué, i que a ell no li farien cas perquè no tenia cap paper que l'avalés com a representant legal. Si hi anava ell, que encara estudiava, el governador es pensaria que encara li volien prendre el pèl.

- I mira, com que el pis està al teu nom, em sembla que podries anar-hi tu. Què et sembla?

- Molt bé. Hi aniré. Demano pel governador mateix?

Em penso que em va fer certa gràcia i tot. Me'n vaig anar, sense pensar-hi gaire, al govern civil, al costat de l'estació de França.

L'Antonio Correa Véglison em rebè de seguida a la gran sala que utilitzava com a despatx. Estava dret al fons del saló, rere la taula, imponent, i mentre m'hi encaminava, començà a parlar:

- Què hi feu, en aquest pis? Ho sé perfectament, i acabareu tots a la presó! És veritat el que m'expliquen?

Continuà dient que estava molt ben informat, que tenia molt bons contactes i tornà a repetir que sabia perfectament el que es feia en aquell pis:

- Us han enganyat! Que no ho sabeu, que això és una secta il·luminista?

I així, fins que acabà de parlar.

Era el meu torn. I me la vaig jugar.

- Amb tots els respectes, ho sento molt, però crec que no està ben informat.

Em va mirar amb una barreja de sorpresa i de retret per la insolència. Però em va fer un gest perquè continués. Vaig tenir sort: l'envit podia haver sortit malament. Li vaig poder explicar la veritable naturalesa de les activitats que realment es feien al Palau, el suport dels bisbes, la bondat del fundador, 'la innocència d'aquests xicots'. A poc a poc, s'asserenà, i la conversa, que s'allargà una bona estona, transcorregué per camins més pacífics. Va acabar la reunió amb una 'paternal crida a la prudència'. Ja no em parlava amb acritud, i ens vam acomiadar ben cortesament^[43].

Casa de Mn. Sebastián Cirac. Un viatge gairebé clandestí. Marc Aureli 10, 5è 1a

Sant Josepmaria es va plantejar que calia viatjar a Barcelona per veure els membres de l'Opus Dei i parlar amb el bisbe. D'acord amb Mons.

Leopoldo Eijo y Garay, es va traçar un pla, per tal d'asserenar la situació, que havia anat empitjorant dia a dia. A mitjan maig estava buscant el moment oportú per desplaçar-se a Barcelona, això es pot deduir de les paraules que escrivía a mn.

Sebastián Cirac^[44] el 19 d'aquest mes: ***és possible que ens vegem ben aviat***^[45].

Mn. Sebastián Cirac, sacerdot originari de Casp, era catedràtic de Filologia Grega de la Universitat de Barcelona. Molt amic de sant Josepmaria, essent canonge de Conca s'havia encarregat de la impressió de les *Consideraciones espirituales* el 1934, llibre antecessor de *Camino*. Els joves de l'Opus Dei de Barcelona solien confessar-s'hi.

Com és lògic, -diu don Álvaro- el Pare seguia molt de prop el desenvolupament dels esdeveniments a Barcelona, principalment per la

repercussió que podia tenir en la vida interior dels seus fills i en l'apostolat. Però les acusacions d'ordre polític-religiós van precipitar les coses de tal manera que va arribar un moment en què no podia acostar-se a aquesta ciutat sense córrer el risc de ser arrestat.

El nunci mateix, Mons. Cicognani^[46], el va advertir i li va aconsellar que, si havia de viatjar a Barcelona, ho fes amb un nom fals. Amb tot, el Pare va preferir no valer-se d'aquesta estratagema i, quan hi va haver d'anar, va posar el bitllet d'avió a nom de Josemaría E. de Balaguer, ja que era més conegut en aquella època com 'Pare Escrivà'.

El governador civil de Barcelona s'excusaria anys després dient: 'Deien tantes coses d'ell, que hauria enviat la policia a l'aeroport a detenir-lo^[47].

Sant Josepmaria va estar a Barcelona del dimecres 21 al divendres 23 de

maig de 1941. Per les mateixes raons de prudència, es va allotjar a casa de Mn. Sebastián Cirac, al carrer Marc Aureli 10, 5è 1a. Fins el 1961 aquest carrer s'anomenava Marco Antonio. Aquesta mateixa nit es va presentar per sorpresa al Palau i va citar els membres de l'Opus Dei per a l'endemà al domicili d'aquest sacerdot. L'endemà van acudir a la casa de mossèn Sebastián de dos en dos, per tal d'evitar cridar l'atenció.

A primera hora de la tarda, sant Josepmaria va anar al bisbat per informar Mons. Díaz Gómara, i assabentar-se de la situació local. En tornar, asseguts al voltant de la taula del menjador de casa de Mn. Sebastián, sant Josepmaria els va donar una classe de formació sobre aspectes de la vida cristiana i l'esperit de l'Opus Dei. Recorda en Laureà que va tenir lloc al menjador: *Mn. Sebastián Cirac, com és lògic, no hi va ser present. El Pare ens va dir,*

entre altres coses: Nosaltres, com que som fills de Déu, hem d'estar sempre alegres. Encara que ens obrin el cap?: Sí, encara que hàgim d'anar amb el cap obert, perquè serà senyal que el nostre Pare Déu vol que el portem obert. I afegia, citant Santa Teresa: Nada te turbe / nada te espante. Qui se'n recorda de la pel·lícula de moda de l'any 30? Tot passa. Sortírem reconfortats^[48].

I al final -testimonia en Joan Baptista Torelló-, abans de tornar cadascú a casa seva, parlàrem amb el nostre Fundador: va ser un xuclar a la font l'aliment que necessitàvem. En tots va quedar impresa la certesa de la voluntat de Déu sobre l'Opus Dei, que es duria a terme malgrat totes les incomprendions i dificultats, per grans que poguessin semblar^[49].

En José Orlandis, que com ja hem dit estava de pas per Barcelona, dóna actualitat al relat. *Recordo com si fos*

ara l'ambient que es respirava a casa del professor Cirac, durant les llargues hores de tertúlia que vam tenir amb el Pare. Al Pare se'l veia content perquè aquells fills seus no sentien la menor preocupació pel que passava, feliços enmig de la tempesta^[50].

En una data propera, encara per precisar, va tenir lloc un fet singular que en Rafael Termes ens ha deixat escrit: *a Barcelona, crec que -en aquells anys- és on el Pare va haver de patir més. Allí fou profundament humiliat per un religiós que no el va deixar celebrar la santa Missa i al qual el Pare li va demanar que li donés la Comunió*^[51].

No sabem amb exactitud en quin lloc de Barcelona va ser, ni la data. Al setembre del 1973, en una trobada a Castelldaura, casa de recessos on s'organitzen activitats de formació cristiana, en Jordi Miralbell^[52] li ho

va sentir explicar a sant Josepmaria^[53].

Sant Josepmaria va tornar a Madrid també en avió el 23 de maig de 1941.

El neguit de les famílies. A qui acudir?

Resumint el succeït en aquells anys, explicava sant Josepmaria el 1970:

De mi deien que era un heretge. Ho propagaven certes persones, que anaven com bojos de casa en casa, parlant amb els pares dels nois que acudien a un centre de l'Obra. Hi va haver famílies que van fer fora de casa els seus fills, per no voler perdre la vocació ni separar-se de don Josepmaria, com em deien.

Després, amb el pas dels anys, molts d'aquests pares m'han vingut a veure plorant, per demanar perdó de genolls. A mi

em feia molta pena. Els responia: no tinc res a perdonar-vos. Us van enganyar; vosaltres defensàveu l'ànima dels vostres fills^[54].

L'1 de juliol de 1941, Mons. Miguel de los Santos Díaz Gómara emeté per escrit l'Autorització del bisbe de Barcelona a la Pia Unió Opus Dei per poder desenvolupar els seus apostolats a la diòcesi i al pis del carrer Balmes.

Moltes altres persones, desorientades, van anar a la recerca de llum i consell a l'Abadia de Montserrat, punt de referència de la vida espiritual catalana. Els benedictins van poder parlar amb coneixement de causa de la naturalesa de l'Opus Dei, tranquil·litant les famílies que hi havien acudit, angoixades, en demanda de consell, com veurem tot seguit.

Després, tot es redreçaria

L'Alfons Balcells conclou valorant aquest moment:

Malgrat tot, calia disculpar tot aquell malentès. Era la mentalitat de l'època, que és molt difícil de jutjar amb criteris d'avui. I d'altra banda, estic segur que el pare Vergés va actuar de bona fe; amb precipitació, però de fet enganyat. Estic convençut que si hagués rebut una informació més detallada de tota aquesta qüestió, o si hagués conegut Mons. Escrivà personalment, no hauria dit aquestes coses.

Qui té boca, s'equivoca. Això és el que he pensat sempre. I el pare Vergés va tenir senzillament un mal moment, uns dies dolents. A tots ens pot passar. Va actuar de bona fe, com deia, i basant-se en informacions de gent que fins llavors mereixien tota la seva confiança. El fet és que després va rectificar, i això és el que compta. Rectificar és de savis. El pare Vergés

era un sant baró, que va tenir un mal dia i que després va saber fer marxa enrere, el que l'honora encara més.

Al cap del temps, assistia a la missa nova que en Jaume Planell^[55], sacerdot de l'Opus Dei tot just ordenat, va celebrar al col·legi de la Salle. El gest va ser considerat per tothom com una manifestació de la seva voluntat de reconciliació^[56].

[1] AGP, biblioteca, P03, 1992, p. 306.

[2] Doctrina refermada pel Concili Vaticà II, *Lumen Gentium*, n. 40.

[3] Del Portillo, Álvaro. *Entrevista sobre el Fundador del Opus Dei*. Rialp. Madrid, 1992. p. 120.

[4] Una descripció d'aquestes contradiccions es troba a AVP-II, pp. 437-451 i pp. 464-481.

[5] Manuel Maria Vergés i Furnells, S.J. (1886-1956). Fou Director de la Congregació de la Immaculada i Sant Lluís Gonzaga de Barcelona des del 1923.

[6] Ángel Carrillo de Albornoz (1905-1981). Entrà a la Companyia de Jesús el 1925. El 1940 va ser nomenat director de la Confederació Espanyola de les Congregacions Marianes, i des del 1948 director del Secretariat Central de les Congregacions Marianes a Roma. Abandonà la Companyia el 1951.

[7] Rafael Escolà i Gil (1919-1995). Demanà l'admissió a l'Obra el 1940, mentre estudiava Enginyeria Industrial a Barcelona. En acabar els estudis es traslladà a Madrid i després a Bilbao, on treballà en l'àrea dels projectes d'enginyeria. Preocupat per les qüestions de l'ètica en el treball, el 1987 publicà el llibre *Deontologia para ingenieros*.

[8] Del Portillo, Álvaro. *Entrevista sobre el Fundador del Opus Dei*. Rialp. Madrid, 1992. p. 120.

[9] Laureà López Rodó (1920-2000). Polític, jurista, catedràtic i advocat. Estudià Dret a la Universitat de Barcelona. Catedràtic de Dret Administratiu a la Universitat de Santiago de Compostel·la i la de Madrid. Va ser ministre en el govern d'Espanya.

[10] Records d'en Laureà López Rodó. AGP, sèrie A.5, leg. 353, carp. 3, exp. 3.

[11] Santiago Balcells i Gorina (1913-2007). Arquitecte. Hi farem referència al darrer capítol del llibre.

[12] Balcells, Alfons. *Memòria ingènua*. La Formiga d'Or. Barcelona, 2005. pp. 106-107.

[13] Records d'en Rafael Escolà. AGP, sèrie A.5, leg. 210, carp. 1, exp. 1.

[¹⁴] Don Álvaro. Homilia, 03.05.1976.
AGP, biblioteca, P01, 1976, pp.
756-757.

[¹⁵] Barto Roig i Amat (1913-1995).
Estudià Enginyeria Industrial a
Barcelona. L'any 1951 es va
traslladar a Veneçuela, on col·laborà
en el començament de l'Opus Dei en
aquest país. El 1963 s'incorporà a
l'IESE, on va ser professor ordinari.
Va publicar nombrosos treballs
d'investigació sobre economia, que
van tenir un notable èxit.

[¹⁶] Records d'en José Luis Múzquiz.
AGP, sèrie A.5, leg. 231.

[¹⁷] Leopoldo Eijo y Garay (1878-1963).
Bisbe de Tui (1914-1917), de Vitòria
(1917-1922) i bisbe de Madrid-Alcalà
(1922-1963). El 1946 va ser nomenat a
títol personal Patriarca de les Índies
Occidentals. Abans de morir va
segregar del seu arxiu personal
cartes i altres documents relacionats

amb l'Opus Dei i els va donar a sant Josepmaria.

[18] Juan Francisco Morán Ramos (1874-1943). Vicari General de la diòcesi de Madrid-Alcalá des de la dècada dels anys vint fins a la seva mort. Durant els anys trenta va tenir una relació freqüent amb sant Josepmaria tant en temes relacionats amb la diòcesi com en altres referents als primers temps de l'Opus Dei. El començament de la guerra va trencar de moment aquesta relació, que es va reprendre en arribar sant Josepmaria a Burgos i continuà després a Madrid.

[19] Sant Josepmaria. *Apunts íntims*, n. 1613. Citat a Amadeo de Fuenmayor, Valentín Gómez Iglesias, José Luis Illanes. *El itinerario jurídico del Opus Dei. Historia y defensa de un carisma*. Eunsa. Pamplona, 1989. p. 90.

[20] José María Bueno Monreal (1904-1987). En aquell moment era el

fiscal diocesà de Madrid.

Posteriorment va ser bisbe de Jaca i de Vitòria i després arquebisbe de Sevilla i cardenal.

[21] Records del cardenal Bueno Monreal, datats el 22 de novembre de 1977. AGP, sèrie A.5, leg. 199, carp. 2, exp. 8

[22] Notificació a sant Josepmaria del Decret del bisbe de Madrid-Alcalá, d'aprovació de l'Opus Dei com a Pia Unió. 19 de març de 1941. Reproduït a Amadeo de Fuenmayor, Valentín Gómez Iglesias, José Luis Illanes. *El itinerario jurídico del Opus Dei. Historia y defensa de un carisma*. Eunsa. Pamplona, 1989. p. 514.

[23] Notes d'una reunió familiar. 28.11.1982. AGP, biblioteca, P01, 1982. pp. 1298-1299.

[24] El telegrama no es conserva. Sabem que va existir pels testimonis d'en Santiago Balcells Gorina, AGP,

sèrie A.5, leg. 197, carp. 2, exp. 2, p. 18; i en Laureà López Rodó, AGP, sèrie A.5, leg. 353, carp. 3, exp. 3, p. 8, tal com recull AVP-II, p. 471.

[25] Apunts d'una reunió familiar. 25.12.1967. AGP, biblioteca, P01, 1981, p. 902.

[26] Records d'en José Luis Múzquiz. AGP, sèrie A.5, leg. 231

[27] Jordi Brosa i Palau (1920-2004). Estudiava a l'Institut Químic de Sarrià. Va ser director general de Comerç Exterior, i posteriorment es va dedicar al sector bancari.

[28] Records d'en Laureà López Rodó. AGP, sèrie A.5, leg. 353, carp. 3, exp. 3.

[29] Del Portillo, Álvaro. *Entrevista sobre el Fundador del Opus Dei*. Rialp. Madrid, 1992. p. 124.

[30] Carta de sant Josepmaria a don Álvaro, des de Lleida. 20 d'abril de 1941. AGP, sèrie A.3.4, carta 410420-2.

[31] Carta al Rafael Termes. 2 de maig de 1941. AGP, sèrie A.3.4, carta 410502-2.

[32] Carta d'en Rafael Termes. Citada a AGP, biblioteca, P03, 1992, p. 317.

[33] Sant Josepmaria utilitza la paraula *proselitisme* com la proposta i la invitació a companys i amics per compartir el 'camí' -en aquest cas, l'Opus Dei- que s'ha descobert. És una invitació, una ajuda a decidir-se, mai -ni de lluny- una coacció. L'apostolat és anunciar Crist i el proselitisme convidar a d'altres a incorporar-se a l'església catòlica o, si ja en formen part, a assumir amb integritat les exigències de la vocació cristiana, especialment la de l'apostolat, de manera que es converteixin al seu torn en apòstols. Vid. José Luis Illanes (coordinador)

Diccionario de San Josemaría Escrivá de Balaguer. Editorial Monte Carmelo. Burgos, 2013. *Proselitisme*, pp. 1029-1033.

[34] Carta al Rafael Termes. 6 de maig de 1941. AGP, sèrie A.3.4, carta 410506-1.

[35] José Orlandis Rovira (1918-2010). Asistí a un curs de recés que predicà sant Josepmaria a València i es va incorporar a l'Opus Dei el 1939. Doctor en Dret per la Universitat de Madrid i en Dret Canònic per la Universitat Lateranense de Roma, rebé l'ordenació sacerdotal el 1949. A partir de 1959 continuà la docència a la Universitat de Navarra.

[36] Carta d'en José Orlandis. 21 de maig de 1941. Citada a AVP-II, pp. 477-478

[37] Records d'en Rafael Escolà. AGP, serie A.5, leg. 210, carp. 1, exp. 1.

[38] Records d'en Rafael Termes. AGP, sèrie A.5, leg. 248, carp. 3, exp. 2.

[39] Records d'en Laureà López Rodó. AGP, serie A.5, leg. 353, carp. 3, exp. 3.

[40] Josep Puig i Cadafalch (1867-1956). Arquitecte modernista, historiador de l'art i polític.

[41] Sant Enric d'Ossó i Cervelló (1840-1896). Beatificat per sant Joan Pau II el 1979, i canonitzat el 1993 a Madrid, en una visita de sant Joan Pau II.

[42] Antonio Francisco de Correa Véglison (1904-1971). Militar de professió i conseller nacional de FET-JONS des del 1939, acabada la guerra fou successivament governador civil de Girona, Navarra, Jaen i, des de finals del 1940 fins al 1945, de Barcelona.

[43] Balcells, Alfons. *Memòria ingènua*. La Formiga d'Or. Barcelona, 2005. pp. 122-123.

[44] Sebastián Cirac Estopañán (1903-1970).

[45] Carta de sant Josepmaria a Mn. Sebastián Cirac. 19 de maig de 1941. AGP, sèrie A.3.4, carta 410519-1.

[46] Gaetano Cicognani (1881-1962). Fou nunci a Espanya del 1938 al 1953. Creat cardenal el 1953, fou prefecte de la Congregació de Ritus.

[47] Del Portillo, Álvaro. *Entrevista sobre el Fundador del Opus Dei*. Rialp. Madrid, 1992. p. 122.

[48] Records d'en Laureà López Rodó. AGP, sèrie A.5, leg. 353, carp. 3, exp. 3.

[49] Records d'en Joan Baptista Torelló. *Mis recuerdos de los comienzos de la*

Obra en Barcelona. 04.07.2001. DC,
A-25.

[50] José Orlandis. *Años de juventud en el Opus Dei.* Rialp. Madrid, 1994. p. 175.

[51] Records d'en Rafael Termes. AGP, sèrie A.5, leg. 248, carp. 3, exp. 2.

[52] Jordi Miralbell Guerin (1953-). Doctor en Filosofia i periodista. Els anys 1972 i 73 acompanyà sant Josepmaria en les estades a Castelldeusa (Premià de Dalt). Forma part del consell de la Delegació de l'Opus Dei a Catalunya.

[53] Entrevista a en Jordi Miralbell Guerin. Juny 2012.

[54] Apunts d'una reunió familiar. 24.12.1970. AGP, biblioteca, P01, 1981, pp. 899-900.

[55] Jaume Planell i Fonrodona (1927-1995). Ordenat el 1954. Era la mà dreta del pare Vergés.

[56] Balcells, Alfons. *Memòria ingènua*. La Formiga d'Or. Barcelona, 2005. pp. 112 i 116.

.....

pdf | document generat
automàticament des de [https://
dev.opusdei.org/ca-es/article/1940-1941-
temps-de-contradiccions/](https://dev.opusdei.org/ca-es/article/1940-1941-temps-de-contradiccions/) (07/08/2025)